

**TOK-KONSERNI- JA
TURUN OSUUSKAUPAN
TILINPÄÄTÖS**

2008

TASEKIRJAN SISÄLLYSLUETTELO

Hallituksen toimintakertomus

Kaupan yleinen toimintaympäristö.....	3
Paikallinen toimintaympäristö.....	3
S-ryhmän kehitys.....	4
TOK-konsernin rakenne.....	4
Liikevaihto	4
Tulos.....	5
Bruttoinvestoinnit ja käyttöomaisuuden myynnit.....	6
Rahoitus	6
Henkilöstö	6
Asiakasomistajuus	7
Riskit ja epävarmuustekijät.....	7
Alkaneen tilikauden näkymät ja tapahtumat	8
TOK- konsernituloslaskelma	10
TOK-konsernitase.....	11
TOK-konsernin rahoituslaskelma	12
Turun Osuuskaupan tuloslaskelma.....	13
Turun Osuuskaupan tase.....	14
Turun Osuuskaupan rahoituslaskelma.....	15
Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet	16
TOK-konsernin ja Turun Osuuskaupan liitetiedot.....	17
TOK -konsernin tunnusluvut 2004 - 2008	30
Hallituksen ehdotus ylijäämän käyttämisestä.....	31
Tilinpäätösmerkintä.....	32
Hallintoneuvoston lausunto	33
Käytetyt kirjanpitokirjat ja tositelajit	34

KAUPAN YLEINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Taloudellinen toimeliaisuus väheni maailmanlaajuisesti vuoden 2008 viimeisellä neljänneksellä. Maailmantalous on siirtymässä yhtäaikaiseen globaaliin laskusuhdanteeseen. Talouden taantuman odotetaan olevan laaja-alaista ja pitkäaikaista. Näkymiä heikentävät kansainvälinen rahoituskriisi ja eräiden maiden asuntomarkkinoiden ongelmien heijastuminen reaalityömarkkinoille. Euroopan Unionin alueella BKT:n kasvun ennakoitaan jäävän noin yhteen prosenttiin vuonna 2008.

Kansainvälisen rahoituskriisin vaikutukset ulottuivat loppuvuonna myös Suomen reaalityömarkkinoille. Tilastokeskuksen mukaan viime vuoden bruttokansantuotteen kasvun ennakoitaan jäävän alle yhden prosentin. Loppuvuoteen painottunut negatiivinen talouskehitys ei ehtinyt vielä vaikuttaa merkittävästi kaupan toimintaympäristöön. Kulutusta piti yllä hyvänä jatkunut työllisyyskehitys. Kaupan kannalta tärkeitä kansantalouden palkkasummaa kasvatti myös kokoaikatyön suhteellinen lisääntyminen. Negatiiviset uutiset taloudesta ja työllisyydestä voimistivat kuluttajien luottamuksen laskua loppuvuonna. Kuluttajien lisääntynyt varovaisuus näkyikin joulukaupassa, joka jäi edellisen vuoden tasolle.

Kuluttajahintojen nousu oli viime vuonna voimakasta. Vuoden keskimääräinen inflaatio nousi 4,1 prosenttiin. Kuluttajahintoja nosti vuodessa eniten elintarvikkeiden ja asumisen kallistuminen. Asumiskustannuksia kohottivat vuokrankorotukset sekä sähkön hinnan ja korkotason nousu. Inflaatio Suomessa oli euroaluetta korkeampi.

Euroalueen inflaatio piti Euroopan keskuspankin ohjauksen varsin korkealla lähes koko vuoden. Vasta lokakuun alussa pankki aloitti koronlaskujen sarjan talouskasvun ja inflaation hidastuttua. Ohjauksorkoa on laskettu vajaassa kolmessa kuukaudessa yli kaksi prosenttiyksikköä. Inflaatiopaineiden haihduttua

korkotason uskotaan edelleen laskevan.

Suomen vähittäiskaupan myynnin arvo ilman autokauppaa kasvoi marraskuun 2008 loppuun mennessä Tilastokeskuksen mukaan 6,1 prosenttia. Vähittäiskaupan kasvu vaihteli toimialoittain edellisvuotta enemmän. Päivittäistavaroiden kasvu oli Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 8,2 prosenttia marraskuun loppuun mennessä. Kasvu johtui pääosin hintojen noususta määrällisen kasvun jäädessä vain 0,8 prosenttiin. Päivittäistavarakauppa ry:n mittaama myynnin arvon kasvu oli 0,5 prosenttiyksikköä korkeampi. Tavara- ja palvelukaupassa oli kasvua marraskuun loppuun mennessä Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan 5,2 prosenttia. Päivittäistavarakauppa ry:n luvuissa kasvu oli 6,4 prosenttia. Pukeutumisen kauppa kasvoi 5,5 prosenttia loppuun mennessä.

Suomen hotelleissa yöpymisten määrä kasvoi runsaat 2 %. Hotellihuoneiden käyttöaste säilyi lähes ennallaan ollen noin 54 %. Anniskeluravintoloiden myynti kasvoi alle inflaatiokehityksen. Määrällisesti kysyntä supistui, koska myyntihinnat kohosivat inflaatiokehityksen mukaisesti. Kysynnän supistuminen kohdistui alkoholijuomien ravintolakysyntään ruokamyynnin jatkaessa edelleen lievää kasvuaan.

Kaupan alan työllisten määrä kasvoi marraskuun loppuun mennessä. Kaupan palkansaajia oli keskimäärin 274 000. Palkansaajien lukumäärä oli 6 000 suurempi kuin edellisenä vuonna.

PAIKALLINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Turun Osuuskauppa -konsernin (TOK) toimialueen market-toimialan kilpailutilanteessa tapahtuneet suurimmat muutokset olivat lähinnä päivittäis- ja käyttötavaratarjonnan merkittävä lisääntyminen Rasion Kuninkojan alueella. Alueelle avattiin supermarket kokoluokan ruokakauppa sekä useita käyttötavarakaupan

erikoisliikkeitä. Erikoistavarakaupassa lähinnä pukeutumisen tarjontaa lisäsi merkittävästi Turun keskustassa remontin jälkeen avattu KOP-kolmion kauppakeskus.

Ravitsemistoimialan alueelliset toimintaympäristömuutokset olivat valtakunnan muutosten suuntaiset. Majoitustoiminnan liikevaihdon kasvu ylsi niukasti alan yleiseen kehitykseen johtuen Turun runsaasta majoituskapasiteetista ja sen aiheuttamasta tiukasta kilpailutilanteesta.

Liikennemyymälä- ja polttonestekaupassa kilpailu markkinaosuuksista jatkui kireänä.

S-RYHMÄN KEHITYS

S-ryhmän vähittäismyynti nousi viime vuonna 11 821 miljoonaan euroon, jossa on lisäystä edelliseen vuoteen 12,1 prosenttia. S-ryhmän kotimaan vähittäismyynti oli 11 606 miljoonaa euroa, jossa oli kasvua 12,3 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Lähialueiden liiketoimintojen myynti oli 215 miljoonaa euroa, jossa oli kasvua jatkavien toimintojen osalta edelliseen vuoteen verrattuna 20,0 prosenttia.

S-ryhmän toimipaikkoja oli Suomessa vuoden lopussa 1 553 kpl, missä on lisäystä 35 toimipaikkaa edelliseen vuoteen verrattuna. Näiden lisäksi on Baltiassa 8 ja Venäjällä 5 toimipaikkaa.

S-ryhmän palveluksessa työskenteli 37 739 henkilöä, joista osuuskaupoissa tytäryhtiöineen 28 389 ja SOK-yhtymässä 9 350 henkilöä. Vuoteen 2007 verrattuna henkilöstömäärä kasvoi 1 840 henkilöllä.

Vuoden 2008 lopussa S-ryhmän jäsenmäärä oli 1 797 653, eli 73 % kaikista Suomen kotitalouksista. Uusia asiakasomistajia liittyi viime vuonna 109 332. S-ryhmän kotimaan myynnistä asiakasomistajille tapahtuvan bonusmyynnin osuus oli 66 prosenttia. Asiakasomistajille maksettiin 307 miljoonaa euroa

(+16 % ed.v.) ostohyvitystä eli Bonusta ostojen keskittämistä S-ryhmän ja sen yhteistyökumppaneiden toimipaikkoihin.

S-Pankin talletuskanta kasvoi yli 70 % ja oli vuoden lopussa noin kaksi miljardia euroa. S-Pankilla oli vuoden 2008 lopussa 2 033 999 asiakasta.

TOK-KONSERNIN RAKENNE

Turun Osuuskauppa -konserniin kuuluvat Turun Osuuskaupan lisäksi tytäryhtiöinä kaksi liiketoimintaa harjoittavaa yhtiötä ja seitsemän kiinteistöyhtiötä. Osakkuusyhtiöinä ovat yksi liiketoimintaa harjoittava yhtiö ja kolme kiinteistöyhtiötä.

Vuonna 2008 Turun Osuuskauppa perusti Kiinteistö Oy Raision Terran ja myi Kiinteistö Oy Kuloisten Pisteeseen koko osakekannan osakkuusyhtiölleen, Kauppakeskus Mylly Oy:lle.

LIKEVAIHTO

TOK:n liikevaihto 2008 oli 459,7 milj. euroa, mikä on 50,7 milj. euroa eli 12,4 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Liikevaihdon kehitykseen vaikuttivat uusien toimipaikkojen avaaminen, asiakasomistajien määrän kasvu sekä asiakasomistajien lisääntynyt ostojen keskittäminen.

Liikevaihdosta market-toimialan osuus oli 66,5 %, Sokos-tavaratalojen 5,2 %, hotellien ja ravintoloiden 8,9 % ja liikennemyymälöiden 17,9 %. Muuhun liikevaihtoon 1,5 % kuuluvat emoyhtiön sekä kiinteistöyhtiöiden vuokratuotot.

Liikevaihto milj. euroa

	2008	2007	Keh-%
Market toimiala	305,5	267,9	+14,1 %
Sokos-tavaratalot	23,7	24,0	-1,3 %
Matkailu- ja ravitsemis	40,8	39,5	+3,4 %
Liikennemyymälä	82,2	68,2	+20,6 %
Muu liikevaihto	7,5	9,4	-20,2 %
Yhteensä	459,7	409,0	+12,4 %

Prisma-ketjun liikevaihto oli 151,1 milj. euroa. Liikevaihto nousi edelliseen vuoteen verrattuna 7,0 %. Liikevaihto kehittyi positiivisesti kaikissa Prismoissa.

S-market-ketjun liikevaihto oli 115,3 milj. euroa. Liikevaihto kasvoi 22 % edelliseen vuoteen verrattuna. Tiukka hintakilpailu jatkui supermarket-kokoluokan myymälöissä. Vuonna 2008 täydellisen uudistuksen kokivat S-market Vehmaa sekä S-market Wiklund Herkku Sokos Wiklundin yhteydessä.

Sale-ketjun liikevaihto oli 39,1 milj. euroa. Liikevaihto kasvoi 20 % edelliseen vuoteen verrattuna. Sale ketju kasvoi vuonna 2008 yhdellä uudella myymälällä, kun joulukuun alussa Turussa Kaskenkadulla avattiin ketjun 21. myymälä.

Sokos-tavaratalojen liikevaihto oli 23,7 milj. euroa. Liikevaihto laski -1,3 % edelliseen vuoteen verrattuna. Sokos Wiklundin toimintaa rasitti vuoden aikana käynnissä ollut mittava laajennus. Sokos Wiklund avattiin täysin uudistuneena marraskuun lopulla.

Ravintoloiden liikevaihto oli 29,2 milj. euroa. Liikevaihto kasvoi 3,4 % edelliseen vuoteen verrattuna. Liikevaihdon kehitystä heikensivät ravintola Amarillon toiminnan päättyminen ja Cafe Wiklundin sulkeminen osaksi vuotta kiinteistön saneerausesta johtuen. Liikevaihtoa puolestaan lisäsi loppuvuodesta Forum ravintoloiden ja Wiklundin kahvilan avautuminen.

Majoitustoiminnan liikevaihto oli 11,6 milj. euroa. Liikevaihto kasvoi 3,5 % edelliseen vuoteen verrattuna. Liikevaihdon kasvu ylsi niukasti alan yleiseen kehitykseen.

Liikennemyymälöiden liikevaihto oli 32,6 milj. euroa. Liikevaihto kasvoi 15,4 % edelliseen vuoteen verrattuna. Liikevaihto kehittyi hyvin kaikissa TOK:n liikennemyymälöissä.

ABC-automaattien liikevaihto oli 49,6 milj. euroa. Liikevaihto kasvoi 24,3 % edelliseen vuoteen verrattuna. Liikevaihdon paranemiseen vaikutti olemassa olevan verkoston kasvanut litravolyymi sekä polttonesteiden edellistä vuotta korkeampi keskihinta. Lisäksi asiakasomistajat keskittivät yhä enemmän liikennepolttoaineiden ostojaan ABC-toimipaikkoihin.

TULOS

Turun Osuuskauppa -konsernin vuoden 2008 toiminnan tulos (= ylijäämä ennen satunnaisia eria ja veroja) oli 9,3 milj. euroa, mikä oli 4,6 milj. euroa edellisvuotta pienempi. Vuoden 2008 toiminnan tulokseen sisältyi 0,6 milj. euroa kertaluonteisia myyntivoittoja, kun niitä edellisena vuonna oli 2,3 milj. euroa. Tilikauden 2008 ylijäämä oli 7,3 milj. euroa (ed.v 10,5 milj. euroa). Tulosta heikensivät mittavien investointien suunnitelman mukaiset poistot ja rahoituskulut sekä Sokos Wiklundin ja Fo-rum ravintolamaailman kertaluonteiset avauskustannukset. Vuoden 2007 tulosta heikensivät 2,7 milj. euron liikearvoista tehdyt arvonalennukset. Konsernin sijoitetun pääoman tuotto prosentti oli 7,7 % (ed.v. 12,6 %). Tuotto prosenttia alensivat tuloksen heikennemisen lisäksi TOK:n 53,4 miljoonan euron investoinnit.

Päivittäistavarakaupassa tulos kehittyi positiivisesti kaikissa ketjuissa hyvän myynnin kasvun seurauksena. Käyttötavarakaupan tulos supistui edellisestä vuodesta tiukan hintakilpailun sekä varsinkin loppuvuodesta heiken-

tyneen kysynnän vuoksi. Market-toimialan tulosta rasittivat S-market Wiklund Herkun laajennusinvestointi sekä avauskustannukset. Toimialan tuloksesta aiempaa suurempi osuus muodostui suunnitellusti S-market- ja Sale-ketjujen tuloksesta.

Sokos-tavaratalojen tulos laski edellisvuoteen verrattuna. Sokosten tulosta rasittivat Sokos Wiklundin mittava uudistus- ja laajennusinvestointi sekä avauskustannukset.

Matkailu- ja ravitsemistoimialan tulos kehittyi suunniteltua heikommin. Tulokseen vaikuttivat mm. raaka-ainehintojen inflaatiota voimakkaampi nousu, alan palkkaratkaisuista johtuva voimakas kustannuspaine sekä toimipaikkaverkoston kehittämiskustannukset. Toimipaikoista Sokos Hotel Hamburger Börsin ja Seurahuoneen majoitustoiminta menestyivät hyvin. Matalasuhdanteessa edulliset nopean ruokailun yksiköt paransivat volyymin kasvun myötä myös tulostaan loppuvuonna.

Liikennemyymälä- ja polttonestekauppatoimialan tulos oli voitollinen ja edellisvuotta parempi. Tuloksen kehitykseen vaikutti liikennemyymälöiden ja ABC automaattien polttonestevolyymien yli 10 % kasvu.

BRUTTOINVESTOINNIT JA KÄYTTÖ-OMAISUUDEN MYNNIT

Turun Osuuskauppa -konsernin investoinnit olivat vuonna 2008 53,4 milj. euroa (ed.v. 63,1 milj. euroa). Vuoden merkittävin investointi oli Sokos Wiklundin tavaratalon saneeraus. Market-toimialan investoinnit kohdistuivat vuonna 2008 S-market Wiklund Herkun sekä S-market Vehmaan uudistusinvestointiin, Prisman Itäharjun konseptiuudistukseen sekä Sale Kaskenkadun uusinvestointiin. Matkailu- ja ravitsemistoimialalla investoitiin Hotelli City Börsin uudistamiseen, Cafe Wiklundiin ja Forumin ravintolamaailmaan. Liikennemyymälätoimiala investoi Myllyn ABC pesukadun uu-

distukseen vuoden alkupuolella. Muut investoinnit kohdistuivat liikepaikkojen hankintaan, toimipaikkojen uudistuksiin ja kalustoon.

TOK:n käyttöomaisuusmyynnit vuonna 2008 olivat 1,2 milj. euroa (ed. v. 3,4 milj. euroa).

RAHOITUS

Konsernin maksuvalmius parani vuoden aikana. Likvidit sijoitukset ja rahavarat olivat tilivuoden päättyessä 27,9 milj. euroa (ed.v. 15,5 milj. euroa). Korollisen vieraan pääoman määrä oli 111,6 milj. euroa eli 50 milj. euroa suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Nettorahoituskulut olivat -2,7 milj. euroa eli -0,6 % liikevaihdosta, kun ne edellisenä vuonna olivat -0,7 milj. euroa (-0,2 % / lv). Pitkäaikaiset lainat on 100 %:sti korkosuojattu.

Konsernin omavaraisuusaste oli 34 % (ed.v. 40,3 %). Omavaraisuusasteen heikentyminen johtui pääosin mittavien investointien rahoittamisesta pitkäaikaisella vieraalla pääomalla. Quick Ratio oli 0,62 % (ed.v. 0,45 %). Tunnusluvun parantuminen johtui rahoitusomaisuuden kasvusta.

HENKILÖSTÖ

Henkilöstön lukumäärä oli tilikauden lopussa 2 314 henkeä (ed.v. 2 175). Henkilömäärä kasvoi siis 139 uudella työntekijällä. Kasvu aiheutui Sokos Wiklund-tavaratalon ja Forum-ravintolamaailman avaamisesta. Keskimääräinen henkilömäärä tilikauden aikana kokoaikaisiksi muutettuna oli 1 363 henkilöä (ed.v. 1 300), jossa oli kasvua 63 henkilöä.

Sokos Wiklundin uudistuksen ja laajennuksen yhteydessä on kokoaikaistettu osa-aikaista henkilökuntaa sekä rekrytoitu uusia. Koko-aikaisten osuus Sokos-tavarataloissa on 44,8%.

Kokoaikaisiksi muutettuna henkilöstö jakautui toimialoittain seuraavasti:

	Keskimäärin		Muutos +/-
	2008	2007	
Market-toimiala	675	674	+ 1
Sokos-tavaratalot	128	104	+ 24
Matkailu- ja ravitsemis	399	363	+ 36
Liikennemyymälä	112	107	+ 5
Konsernihallinto	49	52	- 3
Yhteensä	1363	1300	+ 63

Turun Osuuskauppa konserni maksoi vuonna 2008 palkkoja ja palkkioita 39,5 milj. euroa (ed.v. 34,5 milj. euroa).

Turun Osuuskaupan hallintoneuvosto on kokouksessaan valinnut vuodeksi 2009 puheenjohtajakseen laamanni Matti Vanton Raisiosta ja varapuheenjohtajaksi maaherra Rauno Saaren Raisiosta.

Hallitukseen, jonka puheenjohtajana on toimitusjohtaja Harri Koponen, se valitsi vuodeksi 2009 Harri Aurasen (maanviljelijä, Pöytyä), Maija Junkola-Lehtosen, (KTM, Uusikaupunki), Matti Mannerin (VT, Naantali), Pirjo Vuokon (KTT, Kaarina) ja Matti Yrjövuoren (maanviljelijä, Paimio), joka on toiminut hallituksen varapuheenjohtajana.

ASIAKASOMISTAJUUS

Turun Osuuskaupan asiakasomistajien lukumäärä oli vuoden 2008 lopussa 109 764 (ed.v.100 287). Osuuskuntaan liittyi vuoden aikana 11 547 uutta asiakasomistajaa (ed.v.10 447).

Asiakasomistajat ostivat TOK:n toimialueen bonustoimipaikoista 504 milj. eurolla, mikä oli 15,1 % enemmän kuin edellisellä vuonna. Asiakasomistajat kerryttivät Bonusta kaikkiaan

22,4 milj. euroa (+17,7 %). Osuuspääoman korkoa vuodelta 2007 maksettiin 10 % täyteen maksetulle osuuspääomalle eli 0,9 milj. euroa.

RISKIT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

TOK:n strategiapäivityksen yhteydessä vuosittain kartoitetaan liiketoiminnan riskejä toimialoittain sekä arvioidaan niitä riskin merkittävyyden ja todennäköisyyden perusteella. Vuonna 2008 tehdyn kartoituksen perusteella konsernin merkittävimmät riskit ovat toimialoille tavanomaisia ja liittyvät kilpailutilanteen hallintaan ja toimintaympäristön muutoksiin. Esimerkkejä näistä ovat mm. kilpailijoiden investoinnit päätoimialalle ja kiristyneen kilpailun myyntikatetta alentava vaikutus sekä kysynnän pitkäaikainen lasku.

TOK:n tavoitteena on yhdessä koko S-ryhmän kanssa kehittää toimintaansa kestävä kehityksen periaatteet huomioiden. Ympäristön huomioiminen näkyy jokapäiväisessä toiminnassamme kiinteistöjen hallinnan ja ylläpidon, energian ja veden käytön, jätehuollon organisoimisen, hankinnan ja logistiikan kehittämisen sekä poltto-nestekaupan ympäristöriskien hallinnan kautta. Erityisesti jätehuoltoon on kiinnitetty aiempaa suurempaa huomiota. Tarkoituksena on edelleen kehittää ja parantaa jätehuoltoa yhdessä eri sidosryhmien kanssa. Jatkossa tavoitteena on myös toimipaikka-kohtaisen energiatehokkuuden kehittäminen ja sitä kautta merkittävien energiasäästöjen aikaan saaminen.

TOK kehittää palveluverkostoaan aktiivisesti ja on merkittävä rakennuttaja toimialueellaan. Toimipaikkojen suunnittelussa ja rakentamisessa kiinnitetään entistä enemmän huomiota myös kiinteistöjen elinkaareen. Rakennusten, kalusteiden ja laitteiden elinkaaren pidentyminen huomioidaan myös korjausrakentamisessa.

ALKANEEN TILIKAUDEN NÄKYMÄT JA TAPAHTUMAT

Alkaneen vuoden näkymät ovat epäselvät voimakkaasti elävän kansainvälisen taloustilanteen takia. Suomen talous on ajautunut muiden teollisuusmaiden vanavedessä taantumaa. Kotimaisen kulutuksen ja julkisen kysynnän kasvu eivät riitä kompensoimaan investointien ja viennin supistumista. Bruttokansantuote supistuu hieman kuluvana vuonna. Se merkitsee myös työllisyyden supistumista ja työttömyyden kasvua. Kuluttajien luottamus on aiemmin reagoinut herkästi heikkenevään työllisyyskehitykseen. Normaalisti kuluttajien harkinnanvarainen kulutus vähenee ja säästäminen lisääntyy, kun epävarmuus talousnäkymistä ja oman työpaikan säilymisestä kasvaa. Toisaalta kotitalouksien ostovoima kasvaa kuluvana vuonna enemmän kuin yhtenäkkään aiempaan vuoteen kuluvalle vuosikymmenellä. Palkankorotukset, verohelpotukset ja inflaation hidastuminen lisäävät kuluttajien reaalista ostovoimaa. Korkotason ja öljyn hinnan lasku sekä syksyllä toteutuva ruoan arvonlisäveron aleneminen pienentävät myös kotitalouksien menoja.

Alkaneen vuoden näkymät ovat osin myös ristiriitaiset. Kotitalouksien ostovoima kasvaa kuluvana vuonna enemmän kuin yhtenäkkään aiempaan vuoteen kuluvalle vuosikymmenellä. Palkankorotukset, verohelpotukset ja inflaation hidastuminen lisäävät kuluttajien reaalista ostovoimaa. Korkotason ja öljyn hinnan lasku sekä syksyllä toteutuva ruoan arvonlisäveron aleneminen pienentävät myös kotitalouksien menoja. Merkittävää on, ohjautuuko lisääntyvä ostovoima säästämiseen vai taloutta elvyttävään kulutukseen.

S-ryhmän liikeideat ovat osuustoiminnan toiminta-ajatukseen perustuen aina olleet edullisuutta painottavia, joten majoitus- ja ravitsemistoimialaa lukuun ottamatta merkittävään kysynnän laskuun ei taantumasta huolimatta uskota.

Market-toimialan merkittävimmät investoinnit vuonna 2009 tulevat olemaan Prisma Myllyn laajennus ja konseptiuudistus sekä uuden Sale Taivassalon avaus keväällä. Kevään 2009 aikana aloitetaan myös S-market ja ABC Koulukadun rakennustyöt Turussa. Tämä kohde valmistuu keväällä 2010.

Matkailu- ja ravitsemiskaupan toimialalle alkaneen vuoden näkymä syvenevästä matalasuhdanteesta ei ennusta myynnin ja tuloksen kehitykselle positiivista suuntaa. Toimialalla kuluvan vuoden investoinnit liittyvät nykyisen toimipaikkaverkoston ylläpitoon.

Uusia ABC-automaatteja tullaan avaamaan myös kuluvan vuoden aikana. Uudenkaupungin ja Taivassalon ABC-automaatit pyritään avaamaan kevään 2009 aikana, kun tarvittavat viranomaisluvut on saatu. Turun Ispoisten ja Vakka-Suomen kadun entiset Esso-yksiköt siirtyvät loppuvuoden aikana Turun Osuuskaupan haltuun.

TOK:n myynnin ennakoidaan kasvavan kuluvana vuonna yli 6 % ja tuloksen paranevan edellisen vuoden tasosta.

TOK KONSERNITILINPÄÄTÖS
TURUN OSUUSKAUPAN TILINPÄÄTÖS
2008

TOK KONSERNITULOSLASKELMA

Euroa	1.1-31.12.2008	1.1-31.12.2007
Liikevaihto	459 676 577,36	408 997 774,12
Liiketoiminnan muut tuotot	722 884,39	2 787 844,20
Materiaali ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	335 591 229,12	291 828 831,36
Ulkopuoliset palvelut	973 397,87	905 574,31
	336 564 626,99	292 734 405,67
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	39 480 324,06	34 450 036,04
Henkilösivukulut	9 118 641,01	8 063 738,68
	48 598 965,07	42 513 774,72
Poistot ja arvonalentumiset	12 073 470,95	12 352 573,05
Liiketoiminnan muut kulut		
Vuokrat	17 450 872,35	17 755 986,35
Muut kulut	33 869 711,92	31 898 844,89
	51 320 584,27	49 654 831,24
Liikeylijäämä	11 841 814,47	14 530 033,64
Osuus osakkuusyritysten tuloksista (+/-)	96 289,13	5 387,63
Rahoitustuotot ja -kulut (+/-)	- 2 672 387,96	- 681 566,00
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä ja veroja	9 265 715,64	13 853 855,27
Välittömät verot (+/-)	- 1 982 332,56	- 3 426 815,80
Vähemmistön osuus (+/-)	- 32 170,00	- 31 590,04
Tilikauden ylijäämä	7 315 553,08	10 458 629,52

Euroa	1.1-31.12.2008	1.1-31.12.2007
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet	15 031 929,13	9 537 476,26
Aineelliset hyödykkeet	150 505 250,81	125 740 407,07
Osakkuusyrittösakkeet	554 975,36	458 686,23
Muut sijoitukset	18 491 101,81	9 068 020,27
	184 583 257,11	144 804 589,83
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	24 905 477,46	22 142 499,27
Laskennallinen verosaaminen	57 437,64	68 996,20
Lyhytaikaiset saamiset	13 101 655,35	12 566 023,73
Rahoitusarvopaperit	5 075 678,18	6 798 521,68
Rahat ja pankkisaamiset	22 828 620,00	8 700 507,07
	65 968 868,63	50 276 547,95
VASTAAVAA YHTEENSÄ	250 552 125,74	195 081 137,78
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Osuuspääoma	10 517 325,44	9 679 092,74
Vararahasto	4 700 000,00	3 765 233,49
Edellisten tilikausien ylijäämä	60 359 785,22	51 774 689,75
Tilikauden ylijäämä	7 315 553,08	10 458 629,52
	82 892 663,75	75 677 645,50
VÄHEMMISTÖOSUUS	2 247 882,42	2 280 052,43
PAKOLLISET VARAUKSET	220 913,95	265 370,00
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma	96 518 403,98	52 557 426,24
Laskennallinen verovelka	2 582 725,16	1 774 954,32
Lyhytaikainen vieras pääoma	66 089 536,48	62 525 689,29
	165 190 665,62	116 858 069,85
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	250 552 125,74	195 081 137,78

TOK-KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

Euroa	1.1-31.12.2008	1.1-31.12.2007
LIIKETOIMINTA		
Liikelylijäämä	11 841 814,47	14 619 067,21
Oikaisut liikelylijäämään	12 209 635,15	9 918 746,52
Käyttöpääoman muutos	-4 788 861,59	-5 984 170,49
Liiketoiminnan rahavirta ennen rah.eriä ja veroja	19 262 588,03	18 553 643,24
Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-)/vähennys(+)		395 606,30
Lyhytaikaisten sijoitusten muutos	-5 000 000,00	-60 000,00
Maksetut korot ja muut rahoituskulut	-1 212 049,16	-2 405 480,18
Saadut korot ja muut rahoitustuotot	-1 594 702,44	2 116 659,24
Maksetut tuloverot	-1 208 931,06	-3 514 703,68
Rahavirta ennen satunnaisia eriä	10 246 905,37	15 085 724,92
Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta		
Liiketoiminnan rahavirta	10 246 905,37	15 085 724,92
INVESTOINNIT		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-43 887 050,21	-40 333 001,00
Ostetut tytäryhtiöosakkeet		-12 142 325,56
Investoinnit muihin osakkeisiin	-1 476 031,72	-2 417 936,81
Myönnettyt lainat	-7 950 000,00	-8 169 246,33
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	78 787,75	93 339,00
Tytäryhtiön myynti	1 090 912,36	64 920,55
Luovutustulot muista osakkeista	19 389,95	3 205 011,45
Saadut osingot investoinneista	423 993,93	576 577,65
Investointien rahavirta	-51 699 997,94	-59 122 661,05
RAHOITUS		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys/ vähennys	54 337 761,66	59 053 083,84
Lyhytaikaisten lainojen lisäys (+)/vähennys(-)	-5 472 617,37	24 267 726,54
Vähemmistöjen sijoitus konserniyhtiöihin	32 170,01	183 505,40
Osuuspääoman ja lisäosuuspo:n lisäys (+)/vähennys(-)	838 232,70	838 238,98
Maksetut osuus- ja lisäosuuspääoman korot	-935 770,00	-857 190,00
Rahoituksen rahavirta	48 799 777,00	83 485 364,76
Rahavarojen muutos, lisäys(+)/vähennys(-)	7 346 684,43	39 448 428,63
Rahavarat tilikauden alussa	15 497 613,75	55 049 742,48
Rahavarat tilikauden lopussa	22 844 298,18	15 499 028,75
Oikaisut liikelylijäämään		
Pysyvien vastaavien myyntivoitot(-) ja tappiot(+)	-211 903,39	-2 315 614,62
Poistot ja arvonalentumiset	12 073 470,95	12 352 573,00
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	348 067,59	-118 211,86
	12 209 635,15	9 918 746,52
Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaisten liikesaamisten muutos	1 832 376,96	915 334,60
Vaihto-omaisuuden muutos	-1 552 943,19	6 819 914,09

TURUN OSUUSKAUPAN TULOSLASKELMA

Euroa	1.1-31.12.2008	1.1-31.12.2007
Liikevaihto	42 752 367,80	39 320 023,81
Liiketoiminnan muut tuotot	226 827,47	2 338 168,31
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	2 210 936,01	1 962 692,32
Henkilösivukulut	636 727,00	495 000,91
	2 847 663,01	2 457 693,23
Poistot ja arvonalentumiset	9 659 497,92	7 801 546,01
Liiketoiminnan muut kulut		
Vuokrat	22 640 449,38	18 823 451,68
Muut kulut	8 228 407,46	9 763 977,16
	30 868 856,84	28 587 428,84
Liiketappio/-ylijäämä	-396 822,50	2 811 524,04
Rahoitustuotot ja -kulut (+/-)	- 928 606,08	- 72 013,57
Tappio-/ylijäämä ennen satunnaisia eriä	-1 325 428,58	2 739 510,47
Satunnaiset erät (+/-)	6 701 000,00	11 300 000,00
Ylijäämä ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	5 375 571,42	14 039 510,47
Tilinpäätössiirrot (+/-)	- 2 905 592,85	- 1 954 440,55
Välittömät verot (+/-)	- 548 078,01	- 2 797 561,39
Tilikauden ylijäämä	1 921 900,56	9 287 508,53

TURUN OSUUSKAUPAN TASE

Euroa	1.1-31.12.2008	1.1-31.12.2007
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet	13 765 985,83	8 215 907,66
Aineelliset hyödykkeet	85 551 815,74	77 189 789,67
Sijoitukset	75 502 710,08	54 935 376,07
	174 820 511,65	140 341 073,40
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Lyhytaikaiset saamiset	170 222 931,90	99 597 600,16
Rahoitusarvopaperit	5 003 748,23	1 743 347,22
Rahat ja pankkisaamiset	10 304 815,44	2 978 884,00
	185 531 495,57	104 319 831,38
VASTAAVAA YHTEENSÄ	360 352 007,22	244 660 904,78
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Osuuspääoma	10 517 325,44	9 679 092,74
Vararahasto	4 700 000,00	3 765 233,49
Edellisten tilikausien ylijäämä	56 560 035,80	49 143 063,78
Tilikauden ylijäämä	1 921 900,56	9 287 508,53
	73 699 261,80	71 874 898,54
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ	10 526 831,91	7 621 239,06
PAKOLLISET VARAUKSET	220 913,95	265 370,00
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma	96 086 111,08	52 000 000,00
Lyhytaikainen vieras pääoma	179 818 888,48	112 899 397,18
	275 904 999,56	164 899 397,18
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	360 352 007,22	244 660 904,78

TURUN OSUUSKAUPAN RAHOITUSLASKELMA

Euroa	1.1-31.12.2008	1.1-31.12.2007
LIIKETOIMINTA		
Liikelylijäämä	-387 222,97	2 821 846,12
Oikaisut liikelylijäämään	9 392 592,78	10 117 222,76
Käyttöpääoman muutos	-12 901 039,23	7 847 723,97
Liiketoiminnan rahavirta ennen rah.eriä ja veroja	-3 895 669,42	20 786 792,85
Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-)/vähennys(+)	-67 245 984,22	-42 083 106,06
Maksetut korot ja muut rahoituskulut	-7 621 069,73	-2 012 591,71
Saadut korot ja muut rahoitustuotot	6 541 442,82	1 833 058,52
Maksetut tuloverot	-564 998,84	-3 384 912,87
Rahavirta ennen satunnaisia eriä	-72 786 279,39	-24 860 759,27
Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta		
Liiketoiminnan rahavirta	-72 786 279,39	-24 860 759,27
INVESTOINNIT		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-23 657 198,23	-23 853 219,15
Investoinnit osakkeisiin	-1 476 313,38	-14 620 913,28
Myönnetyt lainat	-32 215 923,53	-23 592 376,60
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	76 684,38	74 670,51
Luovutustulot osakkeista	1 110 302,31	961 979,28
Lainasaamisten takaisinmaksut	12 235 634,25	1 413 569,80
Saadut osingot investoinneista	423 993,93	576 577,65
Investointien rahavirta	-43 502 820,27	-59 039 711,79
RAHOITUS		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	55 575 000,00	52 000 000,00
Lyhytaikaisten lainojen lisäys (+)/vähennys(-)	60 097 969,41	18 114 645,63
Lyhytaikaisten sijoitusten muutos	-5 000 000,00	
Osuuspääoman ja lisäosuuspo:n lisäys (+)/vähennys (-)	838 232,70	838 238,98
Maksetut osuus- ja lisäosuuspääoman korot	-935 770,00	-857 190,00
Saadut/annetut konserniavustukset	11 300 000,00	12 900 000,00
Rahoituksen rahavirta	121 875 432,11	82 995 694,61
Rahavarojen muutos, lisäys(+)/vähennys(-)	5 586 332,45	-904 776,45
Rahavarat tilikauden alussa	4 722 231,22	5 627 007,67
Rahavarat tilikauden lopussa	10 308 563,67	4 722 231,22
Oikaisut liikelylijäämään		
Pysyvien vastaavien myyntivoitot(-) ja tappiot(+)	-211 903,39	2 316 653,21
Poistot ja arvonalentumiset	9 649 898,39	7 801 546,01
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	-45 402,22	-976,46
	9 392 592,78	10 117 222,76
Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaisten liikesaamisten muutos	-5 617 144,50	1 188 886,01
Vaihto-omaisuuden muutos		

TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAPERIAATTEET

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAPERIAATTEET

Konsernitilinpäätöksen laajuus ja konsernirakenteen muutokset

Konsernitilinpäätökseen sisältyvät Turun Osuuskaupan lisäksi kaikki ne yhtiöt, joissa Turun Osuuskaupalla on välittömästi tai välillisesti enemmän kuin puolet osakkeiden tuottamista äänistä.

Konsernitilinpäätökseen on siten yhdistelty Turun Osuuskaupan lisäksi tytäryhtiönä liiketoimintaa harjoittavat TOK Liiketoiminta Oy ja TOK Palvelut Oy ja 7 kiinteistöyhtiötä. Konsernitilinpäätökseen sisältyvät yritykset konsernin omistussuhteineen on esitetty taseen vastaavien liitetiedoissa.

Turun Osuuskauppa perusti 2.12.2008 uuden tytäryhtiön Kiinteistö Oy Raison Terran. Yhtiö on Turun Osuuskaupan 100 % omistuksessa ja sen päätoimialana on omistaa ja hallita yhtiön tontille rakennuttamia rakennuksia ja tonttia. Turun Osuuskauppa myi 31.12.2008 Kiinteistö Oy Kuloisten Pisteeseen koko osakekannan osakkuusyhtiölleen Kauppakeskus Mylly Oy:lle.

Keskinäinen osakkeenomistus

Konsernin sisäinen osakeomistus on tilinpäätöksessä eliminoitu hankintamenomenetelmän mukaan, jolloin tytäryhtiöosakkeiden hankintameno on eliminoitu tytäryhtiöiden hankintahetken omia pääomia vastaan. Eliminointierot on kohdistettu tontteihin ja rakennuksiin siltä osin kuin ne ovat johtuneet kiinteistöjen käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erosta. Rakennukseen kohdistettu konserniero poistetaan ao. rakennuksen suunnitelman mukaisen pitoajan kuluessa. Tontteihin kohdistettua konserniaktiivaa on 31.12.2008 jäljellä 8,9 milj. euroa ja rakennuksiin kohdistettua konserniaktiivaa 3,1 milj. euroa.

Sisäiset liiketapahtumat ja katteet

Konsernitilinpäätöksessä on eliminoitu konsernin sisäinen liikevaihto, sisäiset tuotot ja kulut, sisäinen voitonjako, käyttöomaisuuden sisäiset myyntivoitot ja -tappiot sekä keskinäiset saamiset ja velat.

Osakkuusyhtiöt

Osakkuusyhtiöt on yhdistelty pääomaosuusme-

netelmällä. Konsernin omistussuuden mukainen osuus osakkuusyhtiöiden tilikauden tuloksesta ja oman pääoman muutoksista on esitetty rahoituserissä. Osakkuusyhtiöistä on konsernitilinpäätökseen yhdistelty Kiinteistö Oy Kaunispiirtti, Kauppakeskus Mylly Oy ja Kiinteistö Oy Piiparintori. Yhdistelemättä on jätetty aravayhtiö Säästö-Osuus Oy. Yhdistelemättä jätetyn yhtiön vaikutus konsernin tulokseen ja omiin pääomiin on epäolennainen.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet Lausteen Liikekeskus Oy:n, Kiinteistö Oy Koroisten Liikekeskuksen ja Kiinteistö Oy Paimion Torikeskuksen omasta pääomasta ja tuloksesta on erotettu ja esitetty konsernitilinpäätöksessä.

Laskennalliset verot

TOK-konsernin laskennalliset verot on kirjattu alla kerrottujen periaatteiden ja kirjanpitolautakunnan yleisohjeen 12.9.2006 mukaisesti. Yhdistelytoimenpiteistä aiheutuva laskennallinen verovelka ja -saaminen sisältyy konsernitaseen laskennalliseen verovelkaan ja -saamiseen sekä niiden muutos konsernituloslaskelman laskennallisen verovelan ja -saamisen muutokseen.

Varovaisuusperiaatteen mukaisesti konsernitaseeseen sisältyy laskennallinen verovelka kokonaisuudessaan ja laskennallinen verosaaminen arvioidun todennäköisen saamisen suuruisena. Laskennassa on käytetty vahvistettua 26 prosentin verokantaa.

Erillistilinpäätöksissä esitetyt tilinpäätössiirtojen kertymät on konsernitaseessa jaettu laskennallisen verovelan ja oman pääoman osuuteen, ja niiden muutos on esitetty konsernituloslaskelmassa. Verotettavaan tuloon palautettavat poistot (hyllypoistot) on otettu laskennallista verovelkaa laskettaessa vähentävänä tekijänä huomioon.

Konserniyhtiöiden pakollisista varauksista ja vahvistetuista tappioista johtuva laskennallinen verosaaminen esitetään konsernitaseessa ja sen muutos konsernituloslaskelmassa. Konsernitaseella tehdyistä kiinteistötytäryhtiöiden rakennusten poistoista on laskettu laskennallinen verosaaminen.

Konsernin sisäiset käyttöomaisuuden myyntivoitot ovat svntvneet ennen vuotta 1989. iollnin

ko. erät eivät olleet veronalaisia, eikä näiden sisäisten katteiden eliminoinnissa ole näin syntynyt laskennallista verosaamista.

Kohdistetuista konserniaktiivoista ei ole kirjattu laskennallista verovelkaa, koska syntyneet konserniaktiivat ovat kokonaisuudessaan kohdistettu liiketoiminnan kannalta keskeisiin rakennuksiin ja maa-alueisiin, joita ei ole tarkoitus luovuttaa konsernin ulkopuolelle. Vastaavalla periaatteella kohdistetuista konsernireserveistä ei ole kirjattu laskennallista verosaamista.

RAHOITUSLASKELMA

Rahoituslaskelma on laadittu Kirjanpitolautakunnan yleisohjeen 30.1.2007 mukaisena epäs orena rahoituslaskelmana.

KÄYTTÖOMAISUUS

Käyttöomaisuus on taseessa arvostettu välittömään hankintamenuon vähennettynä suunnitelman mukaan tehdyillä poistoilla. Suunnitelman mukaisten poistojen ja kirjattujen kokonaispoistojen erotus esitetään konserniyritysten tuloslaskelmissa tilinpäätössiirtoina. Taseessa poistoero esitetään yhtenä eränä tilinpäätössiirtojen kertymässä. Käyttöomaisuuden poistamattoman hankintamenuon pysyvät arvonalennukset kirjataan arvonalennuksina kuluksi. Käyttöomaisuuteen liittyviä arvonorotuksia ei ole.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaan tasepoistona käyttöomaisuuden alkuperäisestä hankintamenuosta. Poistoajat, jotka perustuvat arvioituihin taloudellisiin pitoaikoihin on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa.

Kaluston vuokraus

Turun Osuuskauppa vastaa koko konsernin koneiden ja kaluston hankinnasta ja rahoituksesta. Turun Osuuskauppa omistaa ko. omaisuuden ja vuokraa sitä tytäryhtiöilleen. Leasingmaksut konsernin ulkopuolisille käsitellään vuokratuloina.

VAIHTO-OMAISUUS

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen fifo-periaatteen mukaisesti hankinnasta aiheutuneiden muuttuvien menojen, jälleenhankintamenuojen tai todennäköisen myyntihinnan määräisenä alinta arvoa käyttäen. Konsernin vaihto-omaisuuteen sisältyvää vähäistä sisäistä katetta ei ole eliminoitu.

Vaihto-omaisuuden arvostusperiaatteita on tilinpäätöstä laadittaessa täsmennetty kohdistamalla vaihto-omaisuuteen sen arvossa aiemmin huomioonottamatta jääneitä volyymiperusteisia alennuksia. Tästä syystä vertailuvuoden 2007 vaihto-omaisuuden arvoa on pienennetty 1,2 milj. euroa. Vastaava korjaus on tehty vuoden 2007 omaan pääomaan.

SAAMISET, RAHOITUSVARAT JA VELAT

Saamiset ja velat arvostetaan nimellisarvoon ja rahoitusomaisuuteen kuuluvat arvopaperit ja muut sellaiset rahoitusvarat hankintamenuon suuruusena tai tätä alempaan luovutushintaan (KPL 5:2)

Konsernissa ei ollut tilinpäätöspäivänä ulkomaanrahan määräisiä saatavia eikä velkoja.

TULOSLASKELMAN JA TASEEN ESITTÄMISTAPOJEN MUUTOKSET JA OIKAISUT EDELLISEN TILIKAUDEN TIETOIHIIN

Volyympiperusteisten, tuotteen hinnoitteluun vaikuttavien saatujen markkinointitukien esitystapa on tarkennettu. Aikaisemmin markkinointitukujen oikaisuina esitetyt volyymiperusteiset markkinointituet, yhteensä 16,9 milj. euroa, on vuonna 2008 esitetty ostojen oikaisuierissä. Vertailuvuoden 2007 tuloslaskelmatiedot (13,6 milj. euroa) on oikaistu vastaavasti. Markkinointitukuluissa esitetään edelleen muut saadut markkinointituet.

Konsernin käyttöoikeustilit esitetään bruttoperusteisesti ja yhtiökohtaisesti lyhytaikaisissa muissa saamisissa tai veloissa, kun ne aiemmin esitettiin yritysکوhtaisesti netotettuina. Vastaavalla tavalla on menetelty käyttöoikeustilien korkojen osalta, ja ne sisältyvät nyt bruttoperusteisesti korkotuottoihin tai -kuluihin. Edellisen tilikauden luvut on muutettu vertailukelpoiseksi.

ELÄKEJÄRJESTELYT

Lakisääteisen eläkevakuutuksen lisäksi em osuuskaupan palveluksessa oleville entisille Eläkekassa Elonvaran jäsenille on otettu lisäeläkevakuutus, jolla turvataan eläkekassan sääntöjä vastaavat eläke-edut. Muita vapaaehtoisia eläkevakuutuksia konsernissa on otettu neljälle henkilölle.

TOK-KONSERNIN JA TURUN OSUUSKAUPAN LIITETIEDOT

TOK-KONSERNI JA TURUN OSUUSKAUPAN

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	KONSERNI 2008	KONSERNI 2007	Turun Osuuskauppa 2008	Turun Osuuskauppa 2007
TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT				
1. Liikevaihto toimialoittain				
Päivittäis-, erikois- ja käyttötavara	329 244 757,55	291 906 071,01		
Hotellit ja ravintolat	40 845 354,94	39 486 816,71		
Liikennemyyvälät	82 191 937,95	68 163 570,48		
Muu liikevaihto	7 394 526,92	9 441 315,92	42 752 367,80	39 320 023,81
Yhteensä	459 676 577,36	408 997 774,12	42 752 367,80	39 320 023,81
2. Liiketoiminnan muut tuotot				
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	614 052,66	2 336 602,76	221 529,02	2 329 343,92
Vuokratuotot	16 471,79	17 761,57		
Avustukset	92 182,19	110 287,40		
Vahingonkorvaustuotot	177,75			
Muut liiketoiminnan muut tuotot		323 192,47	5 298,45	8 824,39
Yhteensä	722 884,39	2 787 844,20	226 827,47	2 338 168,31
3. Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	338 354 207,31	298 843 289,81		
Varastojen muutos (+/-)	-2 762 978,19	-5 804 423,45		
Yhteensä	335 591 229,12	293 038 866,36		
4. Henkilöstökulut				
Palkat	39 393 032,06	34 373 054,04	2 123 644,01	1 885 710,32
Palkkiot	87 292,00	76 982,00	87 292,00	76 982,00
Eläkekulut	6 617 559,06	5 775 064,49	330 212,16	244 400,29
Muut henkilösivukulut	2 501 081,95	2 288 674,19	306 514,84	250 600,62
Yhteensä	48 598 965,07	42 513 774,72	2 847 663,01	2 457 693,23
Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot esitetty jäljempänä kohdassa 26.				
5. Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	12 073 470,95	9 819 327,08	9 659 497,92	7 801 546,01
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä		2 533 245,97		
Yhteensä	12 073 470,95	12 352 573,05	9 659 497,92	7 801 546,01

Poistojen ja poistoeron muutosten tase-eräkohtainen erittely sisältyy taseen liitetietojen pysyvien vastaavien ja tilinpäätössiirtojen kertymän erittelykohtiin. Suunnitelman mukaiset poistot perustuvat käyttöomaisuuden alkuperäiseen hankintamenuun ja arvioituun taloudelliseen pitoaikaan. Suunnitelman mukaiset poistoajat ovat:

ATK-ohjelmat	4 v.	4 v.
Liittymismaksut	5 v.	5 v.
Liikearvo	5 v.	5 v.
Konserniliikearvo	5 v.	5 v.
Muut pitkävaikutteiset menot	4-10 v.	4-10 v.
Rakennukset	20-30 v.	20-30 v.
Rakennusten koneet ja laitteet	10 v.	10 v.
Myyväläkalustot	6 v.	6 v.
Ravintolakalustot	5 v.	5 v.
Moottoriajoneuvot	5 v.	5 v.
Hotelli- ja konttorikalusto	6 v.	6 v.
Kestopäälysteet	10 v.	10 v.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	KONSERNI 2008	KONSERNI 2007	Turun Osuuskauppa 2008	Turun Osuuskauppa 2007
6. Liiketoiminnan muut kulut				
Käyttöomaisuuden myyntitappiot	9 625,63	12 333,34	9 625,63	12 690,71
Vapaaehtoiset henkilösivukulut	1 596 588,81	1 350 183,29	256 917,08	234 471,28
Kiinteistökulut	12 167 612,20	11 809 015,62	3 702 525,37	4 402 762,52
Kone-,kalusto ja tarvikkekulut	3 529 206,66	5 050 872,29	181 421,71	1 327 709,06
Markkinointikulut	9 637 766,66	8 168 805,72	2 397 735,62	2 225 172,66
Hallintokulut	3 042 415,14	2 961 869,65	1 205 724,26	1 229 387,32
Muut	3 886 496,82	2 545 764,98	474 457,79	331 783,61
Yhteensä	33 869 711,92	31 898 844,89	8 228 407,46	9 763 977,16
Vuokratulot on esitetty omana eräänä tuloslaskelmassa.				
7. Pakollisten varausten lisäykset (-) tai vähennykset (+)				
Kiinteistöjen maaperän kunnostus, vähennys	44 456,05	722 307,63	44 456,05	722 307,63
Kiinteistöjen maaperän kunnostus, lisäys		-265 370,00		-265 370,00
SPAR lisäkauppahinta		122 000,00		122 000,00
Yhteensä	44 456,05	578 937,63	44 456,05	578 937,63
8. Rahoitustuotot ja -kulut				
Osuuspääoman korot omistusyhteisyrityksiltä	414 585,00	395 460,00	414 585,00	395 460,00
Osinkotuotot muilta	9 408,93	181 117,65	9 408,93	181 117,65
Yhteensä	423 993,93	576 577,65	423 993,93	576 577,65
Korkotuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista				
Saman konsernin yrityksiltä			1 863 069,81	622 284,73
Muilta		16 593,42		16 593,42
Yhteensä		16 593,42	1 863 069,81	638 878,15
Muut korko- ja rahoitustuotot				
Saman konsernin yrityksiltä			6 475 212,10	120 661,49
Muilta	732 156,24	1 152 584,35	547 443,10	980 595,18
Korkotuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista yhteensä	732 156,24	1 169 177,77	8 885 725,01	1 740 134,82
Arvon alentumiset vaihtuvien vastaavien pääomalinasaamisista		390 033,64		390 033,64
Korko- ja muut rahoituskulut				
Saman konsernin yrityksille			6 463 712,11	
Muille	3 828 538,13	2 037 287,78	3 774 612,91	1 998 692,40
Yhteensä	3 828 538,13	2 037 287,78	10 238 325,02	1 998 692,40
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-2 672 387,96	-681 566,00	-928 606,08	-72 013,57
9. Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot				
Saadut konserniavustukset			6 701 000,00	11 300 000,00
10. Tilinpäätössiirrot				

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	KONSERNI 2008	KONSERNI 2007	Turun Osuuskauppa 2008	Turun Osuuskauppa 2007
11. Tuloverot				
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta tilikaudelta (+/-)	502 743,76	2 889 744,01	-1 241 585,38	-80 404,57
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta ed. tilikausilta (+/-)	663 256,95	-60 034,04	47 403,39	-60 034,04
Tuloverot satunnaisista eristä (+/-)			1 742 260,00	2 938 000,00
Laskennallisen verovelan muutos (+/-)	816 331,85	597 105,83		
Yhteensä	1 982 332,56	3 426 815,80	548 078,01	2 797 561,39
TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT				
12. Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet				
Hankintameno 1.1.	111 045,82	75 297,31	111 045,82	75 297,31
Lisäykset 1.1. - 31.12.	27 642,50	35 748,51	27 642,50	35 748,51
Hankintameno 31.12.	138 688,32	111 045,82	138 688,32	111 045,82
Kertyneet poistot 1.1.	51 829,40	29 609,37	51 829,40	29 609,37
Tilikauden poisto	32 238,10	22 220,03	32 238,10	22 220,03
Kertyneet poistot 31.12.	84 067,50	51 829,40	84 067,50	51 829,40
Kirjanpitoarvo 31.12.	54 620,82	59 216,42	54 620,82	59 216,42
Liikearvo				
Hankintameno 1.1.	2 424 252,47	235 692,07		235 692,07
Lisäykset 1.1. - 31.12.	330 700,00	4 339 224,47		
Vähennykset 1.1. - 31.12.		-2 150 664,07		-235 692,07
Hankintameno 31.12.	2 754 952,47	2 424 252,47		
Kertyneet poistot 1.1.	1 102 683,87	13 264,07		13 264,07
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		-440 744,07		
Tilikauden poisto	386 325,30	706 837,87		-13 264,07
Arvonlennukset		823 326,00		
Kertyneet poistot 31.12.	1 489 009,17	1 102 683,87		
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 265 943,30	1 321 568,60		
Muut pitkävaikutteiset menot				
Hankintameno 1.1.	11 965 143,66	8 624 662,28	11 965 143,66	8 624 662,28
Lisäykset 1.1. - 31.12.	3 098 861,46	113 367,38	7 036 921,94	113 367,38
Siirrot erien välillä 1.1.-31.12.	3 966 098,34	3 227 114,00	28 037,86	3 227 114,00
Hankintameno 31.12.	19 030 103,46	11 965 143,66	19 030 103,46	11 965 143,66
Kertyneet poistot 1.1.	3 808 452,42	2 868 478,07	3 808 452,42	2 868 478,07
Tilikauden poisto	1 510 286,03	939 974,35	1 510 286,03	939 974,35
Kertyneet poistot 31.12.	5 318 738,45	3 808 452,42	5 318 738,45	3 808 452,42
Kirjanpitoarvo 31.12.	13 711 365,01	8 156 691,24	13 711 365,01	8 156 691,24
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	15 031 929,13	9 537 476,26	13 765 985,83	8 215 907,66

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	KONSERNI 2008	KONSERNI 2007	Turun Osuuskauppa 2008	Turun Osuuskauppa 2007
Aineelliset hyödykkeet				
Maa- ja vesialueet				
Omistuskiinteistöt				
Hankintameno 1.1.	26 968 221,20	12 188 462,13	13 744 484,77	10 442 057,69
Lisäykset 1.1. - 31.12.	1 839 858,64	14 618 772,21	910 305,01	3 105 554,53
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-23 163,00	-36 488,14	-23 163,00	-602,45
Siirrot erien välillä 1.1.-31.12.	9 249,13	197 475,00		197 475,00
Hankintameno 31.12.	28 794 165,97	26 968 221,20	14 631 626,78	13 744 484,77
Kirjanpitoarvo 31.12.	28 794 165,97	26 968 221,20	14 631 626,78	13 744 484,77
Kiinteistöjen vuokraoikeudet				
Hankintameno 1.1.	800 411,36	190 211,36	21 315,30	21 315,30
Lisäykset 1.1.-31.12.		610 200,00		
Vähennykset 1.1.-31.12.	-610 200,00			
Hankintameno 31.12.	190 211,36	800 411,36	21 315,30	21 315,30
Maa- ja vesialueet yhteensä	28 984 377,33	27 768 632,56	14 652 942,08	13 765 800,07
Rakennukset ja rakennelmat				
Hankintameno 1.1.	85 131 125,79	63 158 958,49	47 312 439,15	39 308 209,19
Lisäykset 1.1. - 31.12.	517 777,27	15 600 072,83	153 322,30	1 090 850,96
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-2 330 436,39	-764 131,00	-1 282 193,09	-222 846,47
Siirrot erien välillä 1.1.-31.12.	32 779 167,17	7 136 225,47	2 435 683,37	7 136 225,47
Hankintameno 31.12.	116 097 633,84	85 131 125,79	48 619 251,73	47 312 439,15
Kertyneet poistot 1.1.	23 501 591,42	14 420 940,43	8 422 062,56	6 520 957,67
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-1 363 042,14	5 659 553,82	-1 173 215,63	-222 846,47
Tilikauden poistot	4 463 401,47	3 421 097,17	2 445 015,20	2 123 951,36
Kertyneet poistot 31.12.	26 601 950,75	23 501 591,42	9 693 862,13	8 422 062,56
Kirjanpitoarvo 31.12.	89 495 683,09	61 629 534,37	38 925 389,60	38 890 376,59
Koneet ja kalusto				
Hankintameno 1.1.	48 149 498,61	39 319 150,80	48 134 285,03	39 299 575,16
Lisäykset 1.1. - 31.12.	2 179 480,89	2 397 451,84	2 146 793,89	2 388 520,01
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-159 148,61	-184 282,18	-158 283,96	-170 988,29
Siirrot erien välillä 1.1.-31.12.	10 606 366,12	6 617 178,15	10 606 366,12	6 617 178,15
Hankintameno 31.12.	60 776 197,01	48 149 498,61	60 729 161,08	48 134 285,03
Kertyneet poistot 1.1.	28 663 986,47	24 210 389,33	28 661 220,97	24 206 332,39
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-96 931,75	-101 316,20	-96 136,89	-97 992,73
Tilikauden poistot	5 407 650,11	4 554 913,34	5 402 623,80	4 552 881,31
Kertyneet poistot 31.12.	33 974 704,83	28 663 986,47	33 967 707,88	28 661 220,97
Kirjanpitoarvo 31.12.	26 801 492,18	19 485 512,14	26 761 453,20	19 473 064,06

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	KONSERNI 2008	KONSERNI 2007	Turun Osuuskauppa 2008	Turun Osuuskauppa 2007
Muut aineelliset hyödykkeet				
Hankintameno 1.1.	1 685 660,20	1 667 953,86	1 604 485,55	1 586 779,21
Lisäykset 1.1. - 31.12.		3 240,34		3 240,34
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-286,00	-1 085,94	-286,00	-1 085,94
Siirrot erien välillä 1.1.-31.12.	202 918,62	15 551,94	202 918,62	15 551,94
Hankintameno 31.12.	1 888 292,82	1 685 660,20	1 807 118,17	1 604 485,55
Kertyneet poistot 1.1.	676 933,18	502 662,30	611 661,03	449 155,51
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		-13,44		-13,44
Tilikauden poistot	164 592,48	174 284,32	160 357,33	162 518,96
Kertyneet poistot 31.12.	841 525,66	676 933,18	772 018,36	611 661,03
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 046 767,16	1 008 727,02	1 035 099,81	992 824,52
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat				
Hankintameno 1.1.	15 848 000,98	4 711 021,14	4 067 724,43	3 922 903,68
Lisäykset 1.1. - 31.12.	43 695 029,57	29 019 917,00	17 329 522,20	17 498 760,17
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-7 802 300,12	-528 997,74		
Siirrot erien välillä 1.1.-31.12.	-47 563 799,38	-17 353 939,42	-17 220 315,58	-17 353 939,42
Kirjanpitoarvo 31.12.	4 176 931,05	15 848 000,98	4 176 931,05	4 067 724,43
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	150 505 250,81	125 740 407,07	85 551 815,74	77 189 789,67
13. Sijoitukset				
Osakkeet saman konsernin yrityksissä				
Hankintameno 1.1.			20 572 338,10	8 812 123,34
Lisäykset 1.1. - 31.12.			2 500,00	12 144 825,56
Vähennykset 1.1. - 31.12.			-888 570,45	-64 920,55
Siirrot erien välillä 1.1.-31.12.				-319 690,25
Hankintameno 31.12.			19 686 267,65	20 572 338,10
Kirjanpitoarvo 31.12.			19 686 267,65	20 572 338,10
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä yhteensä			19 686 267,65	20 572 338,10
Saamiset saman konsernin yrityksiltä				
Määrä 1.1.			25 394 241,81	4 215 435,00
Lisäykset 1.1. - 31.12.			24 265 923,53	22 592 376,61
Vähennykset 1.1. - 31.12.			-12 235 634,25	-1 413 569,80
Määrä 31.12.			37 424 531,09	25 394 241,81
Kirjanpitoarvo 31.12.			37 424 531,09	25 394 241,81
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyhteisöissä				
Osakkeet osakkuusyhteisöissä				
Hankintameno 1.1.	458 686,23	195 230,10	511 321,37	191 631,12
Lisäykset 1.1. - 31.12.	98 507,47	5 387,63		
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-2 218,34	-61 621,75		
Siirrot erien välillä 1.1.-31.12.		319 690,25		319 690,25
Hankintameno 31.12.	554 975,36	458 686,23	511 321,37	511 321,37

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	KONSERNI	KONSERNI	Turun	Turun
	2008	2007	Osuuskauppa 2008	Osuuskauppa 2007
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä	7 780 475,37	6 430 686,24	7 736 821,38	6 483 321,38
Muut osakkeet ja osuudet				
Hankintameno 1.1.	2 475 523,02	2 022 494,03	1 865 196,19	1 412 167,20
Lisäykset 1.1. - 31.12.	220 313,38	911 692,86	220 313,38	911 692,86
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-731,84	-597 058,73	-698,20	-597 058,73
Siirrot erien välillä 1.1.-31.12.		138 394,86		138 394,86
Hankintameno 31.12.	2 695 104,56	2 475 523,02	2 084 811,37	1 865 196,19
Kertyneet arvonalennukset 1.1.	383 167,55	383 167,55	383 167,55	383 167,55
Kertyneet arvonalennukset 31.12.	383 167,55	383 167,55	383 167,55	383 167,55
Kirjanpitoarvo 31.12.	2 311 937,01	2 092 355,47	1 701 643,82	1 482 028,64
Muut saamiset muilta				
Määrä 1.1.	1 003 664,79	3 841,39	1 003 446,14	3 622,74
Lisäykset 1.1. - 31.12.	7 950 000,00	1 000 000,00	7 950 000,00	1 000 000,00
Määrä 31.12.	8 953 664,79	1 003 664,79	8 953 446,14	1 003 446,14
Kirjanpitoarvo 31.12.	8 953 664,79	1 003 664,79	8 953 446,14	1 003 446,14
Sijoitukset yhteensä	19 046 077,17	9 526 706,50	75 502 710,08	54 935 376,07

14. Omistukset muissa yrityksissä

Konserniyritykset Nimi	Osakkeiden/ osuuksien Omistus osuus%	Määrä kpl	Nimellisarvo euroa	Kirjanpito- arvo euroa	Viimeksi laaditun tilinpäätöksen	
					oma pääoma	tulos
TOK Liiketoiminta Oy	100,0	50	8 409,40	1 737 039,17	5 451 864,31	993 894,61
TOK Palvelut Oy	100,0	25	2 500,00	2 500,00	2 569,52	37,33
Lausteen Liikekeskus Oy, Turku	71,8	20 763	349 187,16	428 455,38	471 802,39	5 499,60
Kiinteistö Oy Kaarinan Retail Park	100,0	16 000	8 000,00	2 449 917,21	8 041,81	5,43
Kiinteistö Oy Turun Valtakulma	100,0	16 000	2 704 000,00	9 692 408,35	4 877 732,03	289,72
Kiinteistö Oy Raision Terra	100,0	25	2 500,00	2 500,00	2 497,80	-2,20
Kiinteistö Oy Paimion Torikeskus	58,6	29 299	4 927,07	3 727 629,61	5 470 648,72	0,00
Kiinteistö Oy Koroisten Liikekeskus	90,4	3 615	10 091,28	1 645 817,93	1 410 695,05	-10,52

Turun Osuuskaupan omistamat yhteensä 19 686 267,65

Tytäryhtiöiden omistamat konserniyritykset

Oy Eerikinkatu 23, Turku	100,0	900	900 000,00	8 470 391,05	1 857 447,31	5,71
--------------------------	-------	-----	------------	--------------	--------------	------

Osakkuusyritykset

Kauppakeskus Mylly Oy	50,0	25	4 204,70	4 204,70	206 807,63	179 304,03
Kiinteistö Oy Kaunispiirtti	50,0	850	142 959,73	156 414,77	305 431,84	-4 436,68
Kiinteistö Oy Piiparintori	47,4	1 830	307 787,51	319 690,25	570 563,33	18 678,45
Säästö-Osuus Oy	40,0	40	3 363,60	31 011,65	87 243,93	6 824,91

Yhteensä 511 321,37

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	KONSERNI 2008	KONSERNI 2007	Turun Osuuskauppa 2008	Turun Osuuskauppa 2007
15. Vaihto- omaisuus				
Tavarat	24 905 477,46	23 352 534,27		
Takautuva hankintahinnan oikaisu		-1 210 035,00		
Yhteensä	24 905 477,46	22 142 499,27		
16. Laskennalliset verosaamiset				
Jaksotuseroista johtuvat	57 437,64	68 996,20		
17. Lyhytaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	3 831 626,38	3 817 961,21	163 726,39	177 230,77
Saamiset saman konsernin yrityksiltä				
Myyntisaamiset			5 305 231,77	145 884,54
Muut saamiset			151 977 157,46	84 731 173,24
Siirtosaamiset			6 811 054,04	11 442 021,82
Yhteensä			164 093 443,27	96 319 079,60
Saamiset omistusyhteisyrityksiltä				
Myyntisaamiset	1 390 768,68	1 062 529,57	101 151,61	38 681,88
Siirtosaamiset	30 085,00	18 028,91	65 837,15	610,00
Yhteensä	1 420 853,68	1 080 558,48	166 988,76	39 291,88
Muut saamiset	2 259 640,73	4 421 209,25	2 258 494,05	1 922 165,70
Siirtosaamiset	5 589 534,56	3 246 294,79	3 540 279,43	1 139 832,21
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	13 101 655,35	12 566 023,73	170 222 931,90	99 597 600,16
Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät				
Rahoituserät	2 337 338,27	10 479,59	2 334 350,29	10 457,24
Vuosihyvitykset	1 161 806,60	1 270 205,96		
Konserniavustukset			6 701 000,00	11 300 000,00
Muut	2 120 474,69	1 994 117,74	1 381 820,33	1 282 464,03
Siirtosaamiset yhteensä	5 619 619,56	3 264 323,70	10 417 170,62	12 582 464,03
18. Rahoitusarvopaperit				
Muut arvopaperit muilta	5 075 678,18	6 798 521,68	5 003 748,23	1 743 347,22

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	KONSERNI 2008	KONSERNI 2007	Turun Osuuskauppa 2008	Turun Osuuskauppa 2007
TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT				
19. Oma pääoma				
Osuuspääoma 1.1.	9 679 092,74	8 840 853,76	9 679 092,74	8 840 853,76
Lisäys	1 034 173,98	1 097 158,93	1 034 173,98	1 097 158,93
Vähennys	-195 941,28	-258 919,95	-195 941,28	-258 919,95
Osuuspääoma 31.12.	10 517 325,44	9 679 092,74	10 517 325,44	9 679 092,74
Suorittamatta oleva osuuspääoma	456 874,56	349 607,26	456 874,56	349 607,26
Vararahasto 1.1.	3 765 233,49	2 860 000,00	3 765 233,49	2 860 000,00
Lisäys	934 766,51	905 233,49	934 766,51	905 233,49
Vararahasto 31.12.	4 700 000,00	3 765 233,49	4 700 000,00	3 765 233,49
Edellisten tilikausien ylijäämä/tappio 1.1.	62 233 319,27	54 369 357,40	58 430 572,31	50 527 696,43
Vehmaan Ok:n fuusio, ed.tilikauden ylijäämä		240 557,35		240 557,35
Laskennallisen verovelan oikaisu	-2 997,54			
Siirretty vararahastoon	-934 766,51	-768 000,00	-934 766,51	-768 000,00
Maksettu osuuspääoman korkoa/ylijäämän palautusta	-935 770,00	-857 190,00	-935 770,00	-857 190,00
Edellisten tilikausien ylijäämä/tappio 31.12.	60 359 785,22	52 984 724,75	56 560 035,80	49 143 063,78
Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden muutokset*)		-1 210 035,00		
Tilikauden ylijäämä/tappio	7 315 553,08	10 458 629,52	1 921 900,56	9 287 508,53
	67 675 338,30	62 233 319,27	58 481 936,36	58 430 572,31
*)Takautuva korjaus on tehty varaston arvoon huomioiden ostoista saadut alennukset				
Oma pääoma yhteensä	82 892 663,74	75 677 645,50	73 699 261,80	71 874 898,54
Laskelma jakokelpoisesta ylijäämästä 31.12.				
Edellisten tilikausien ylijäämä/tappio (+/-)	60 359 785,22	52 984 724,75	58 976 623,94	50 882 801,87
Tilikauden ylijäämä/tappio (+/-)	7 315 553,08	10 458 629,52	1 921 900,56	9 287 508,53
Sääntöjen edellyttämä vararahastosiirto	-200 000,00	-934 766,51	-200 000,00	-934 766,51
Palautetut osuusmaksut (OKL 10:4)	-454 861,23	-381 252,24	-195 941,28	-258 919,95
Tilinpäätössiirtojen kertymästä omaan pääomaan merkitty osuus	-10 281 403,91	-6 204 518,28		
Yhteensä	56 739 073,16	55 922 817,24	60 502 583,22	58 976 623,94
Kertyneestä poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus				
Edellisten tilikausien ylijäämä	2 991 198,29	2 991 198,29		
Tilikauden ylijäämä	-317 290,83	-317 290,83		
Yhteensä	2 673 907,46	2 673 907,46		
20. Tilinpäätössiirtojen kertymä				
Poistoero				
Aineettomat oikeudet			13 271,02	8 189,26
Muut pitkävaikutteiset menot			492 191,80	175 575,25
Rakennukset ja rakennelmat			4 953 359,59	4 216 291,17
Koneet ja kalustot			5 038 577,93	3 195 857,52
Muut aineelliset hyödykkeet			29 431,57	25 325,86
Yhteensä			10 526 831,91	7 621 239,06
Vanaahtoiset varaukset			10 526 831,91	7 621 239,06

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	KONSERNI 2008	KONSERNI 2007	Turun Osuuskauppa 2008	Turun Osuuskauppa 2007
21. Pakolliset varaukset				
Kiinteistöjen maaperän kunnostus	220 913,95	265 370,00	220 913,95	265 370,00
22. Laskennallinen verovelka				
Tilinpäätössiirtoihin perustuvat	2 582 725,16	1 774 954,32		
23. Pitkäaikainen vieras pääoma				
Lainat rahoituslaitoksilta	96 518 403,98	52 557 426,24	96 086 111,08	52 000 000,00
Velat, jotka erääntyvät viiden vuoden tai sitä pidemmän ajan kuluttua				
Lainat rahoituslaitoksilta			50 005 555,40	28 444 444,32
24. Lyhytaikainen vieras pääoma				
Joukkovelkakirjalainat				
Vaihtovelkakirjalainat				
Lainat rahoituslaitoksilta	15 061 409,68	9 072 520,76	14 988 888,92	9 000 000,00
Ostovelat	6 903 256,76	7 381 655,83	2 412 939,66	3 118 117,13
Velat saman konsernin yrityksille				
Ostovelat			98 305,38	554 933,39
Muut lyhytaikaiset velat			156 754 631,10	91 174 452,09
Siirtovelat			41 032,94	133 270,99
Yhteensä			156 893 969,42	91 862 656,47
Velat omistusyhteisyrityksille				
Ostovelat	21 863 511,22	24 351 459,72	1 050 244,77	1 733 500,98
Siirtovelat	33 363,12	5 090,99	33 363,12	6 019 886,00
Yhteensä	21 896 874,34	24 356 550,71	1 083 607,89	7 753 386,98
Muut lyhytaikaiset velat	4 738 412,42	3 821 201,14	146 451,17	120 770,99
Siirtovelat	17 489 583,28	17 893 760,85	4 293 031,42	1 044 465,61
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	66 089 536,48	62 525 689,29	179 818 888,48	112 899 397,18
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät				
Henkilöstökulut	10 697 867,06	8 504 461,02	552 854,34	477 580,46
Rahoituserät	3 141 399,01	524 910,04	3 139 004,88	521 749,59
Muut	3 683 680,33	8 869 180,83	675 568,26	6 198 292,55
Siirtovelat yhteensä	17 522 946,40	17 898 551,89	4 367 427,48	7 197 622,60
TULOVEROJA KOSKEVAT LIITETIEDOT				
Esitetty edellä kohdassa 10.				
25. TILINTARKASTAJAN PALKKIOT				
Tilintarkastus	43 757,83	50 083,24	37 820,27	46 538,36
Todistukset ja lausunnot	128,00	122,00	128,00	122,00
Veroneuvonta	512,00		512,00	
Muut palvelut		122,00		122,00

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	KONSERNI 2008	KONSERNI 2007	Turun Osuuskauppa 2008	Turun Osuuskauppa 2007
LIITETIEDOT HENKILÖSTÖSTÄ JA TOIMIELINTEN JÄSENISTÄ				
26a.Henkilöstön lukumäärä keskimäärin	1 363	1 300	49	52
26b.Henkilöstön lukumäärä keskimäärin ryhmittäin				
Päivittäis-, erikois- ja käyttötavara	803	778		
Hotellit ja ravintolat	399	363		
Liikennemyymälät	112	107		
Konsernihallinto	49	52		
26c. Hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenien ja varajäsenien palkkiot				
Hallitus	45 582,00	43 662,00	45 582,00	43 662,00
Hallintoneuvosto	41 710,00	33 320,00	41 710,00	33 320,00
Yhteensä	87 292,00	76 982,00	87 292,00	76 982,00
VAKUUKSET JA VASTUUSITOUMUKSET				
27. Vastuusitoumukset				
Annetut pantit ja vastuusitoumukset				
Velat, joiden vakuudeksi annettu pantit ja kiinnitykset:				
Lainat	108 079 813,66	60 649 833,00	107 575 000,00	60 019 886,00
Pantatut osakkeet	18 162 799,40	8 470 391,05	9 692 408,35	
Kiinteistöjen panttikirjat	56 765 220,60	59 811 090,60	52 195 128,54	53 811 413,54
Yhteensä	74 928 020,00	68 281 481,65	61 887 536,89	53 811 413,54
Saman konsernin yritysten puolesta annetut vakuudet:				
Takaukset			42 500,00	42 500,00
Muiden puolesta annetut vakuudet				
Vuokraoikeuden pysyvyyden vakuudeksi annetut kiinnitykset				
Turun Osuuskaupan omistamat kiinteistöt: Karinainen, Kyrö (4:75, 4:232, 4:284) sopimus päättyy 30.6.2018				
Punkalaidun, Talala (2:22, 2:31, 2:66), sopimus päättyy 30.6.2018, Parainen, Finby (1:41, 1:42), sopimus päättyy 31.12.2048.				
Omavelkainen takaus 50.000.000,00 euroa Kauppakeskus Mylly Oy:n luottojen takaisinmaksamisesta rahoittajille.				
Muut vastuut				
Pantattu SOK-Takaus Oy:n Turun Osuuskauppa-konsernille myöntämien 92.500,00 euron takausten vastavakuudeksi kiinteistöjen panttikirjoja	84 093,96	84 093,96	84 093,96	84 093,96
Leasingvastuut:				
-Seuraavana vuonna maksettavat	115 696,00	198 336,00	115 696,00	250 470,81
-Yli vuoden kuluttua maksettavat		115 696,00		115 696,00
Yhteensä	115 696,00	314 032,00	115 696,00	366 166,81

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	KONSERNI 2008	KONSERNI 2007	Turun Osuuskauppa 2008	Turun Osuuskauppa 2007
KONSERNI				
Kiinteistöinvestointien alv-tarkistusvastuu	5 vuoden tarkistuskausi 2005	2006	2007	10 vuoden tarkistuskausi 2008
Kiinteistöinvestointimeno (netto)	6 534 594,55	7 715 014,38	7 167 435,35	32 768 088,45
Kiinteistöinvestoinnin alv	1 437 610,81	1 697 303,10	1 576 835,75	7 208 979,46
Vuotuinen osuus investoinnin alv:stä	287 522,16	339 460,62	315 367,15	720 897,95
Vähennetty alv	1 437 610,81	1 697 303,10	1 576 835,75	7 208 979,46
Vuotuinen osuus vähennetystä alv:stä	287 522,16	339 460,62	315 367,15	720 897,95
Jäljellä tarkistuskauteen sisältyviä vuosia Palautuksen alainen määrä vähennyksestä 31.12.2008	1 287 522,16	2 678 921,24	3 946 101,45	9 6 488 081,51
Tarkistusvastuu 31.12.2008				8 400 626,36
Tarkistusvastuu 31.12.2007				3 053 529,90
Muutos				5 347 096,47
Turun Osuuskauppa				
Kiinteistöinvestointien alv-tarkistusvastuu	5 vuoden tarkistuskausi 2005	2006	2007	10 vuoden tarkistuskausi 2008
Kiinteistöinvestointimeno (netto)	6 447 902,05	7 330 188,47	7 167 435,35	2 301 055,64
Kiinteistöinvestoinnin alv	1 418 538,46	1 612 641,40	1 576 835,75	506 232,24
Vuotuinen osuus investoinnin alv:stä	283 707,69	322 528,28	315 367,15	50 623,22
Vähennetty alv	1 418 538,46	1 612 641,40	1 576 835,75	506 232,24
Vuotuinen osuus vähennetystä alv:stä	283 707,69	322 528,28	315 367,15	50 623,22
Jäljellä tarkistuskauteen sisältyviä vuosia Palautuksen alainen määrä vähennyksestä 31.12.2008	1 283 707,69	2 645 056,56	3 946 101,45	9 455 609,02
Tarkistusvastuu 31.12.2008				2 330 474,72
Tarkistusvastuu 31.12.2007				2 992 519,17
Muutos				-662 044,45

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Johdannaissopimuksista johtuva vastuu, kohde-etuuden arvo

	Kohde- etuuden arvot	Josta avoimien sopimusten kohde-etuuden arvot	Kohde- etuuden arvot	Josta avoimien sopimusten kohde-etuuden arvot
	31.12.2008	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2007
Korkojohdannaiset				
Optiosopimukset				
Asetetut	12 000 000,00	12 000 000,00		
Koronvaihtosopimukset	179 305 556,00	179 305 556,00	17 000 000,00	17 000 000,00

Johdannaissopimuksista johtuva vastuu, käypä arvo

	Käyvät arvot	Josta avoimien sopimusten käyvät arvot	Käyvät arvot	Josta avoimien sopimusten käyvät arvot
	31.12.2008	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2007
Korkojohdannaiset				
Optiosopimukset				
Asetetut	-4 212,80	-4 212,80		
Koronvaihtosopimukset	-2 336 656,28	-2 336 656,28	792 728,52	792 728,52

Kokonaisriskiasemaa tarkasteltaessa on johdannaisten lisäksi huomioitava suojattavien tase-erien positio.

Tilikauden lopussa avoimena olleita johdannaissopimuksia on käytetty konsernin korkoriskin hallintaan.

Avoimet koronvaihtosopimukset ovat pituudeltaan viidestä kuukaudesta kahdeksaan ja puoleen vuoteen. Korko-optiot erääntyvät neljän ja puolen vuoden kuluessa.

Johdannaisten käyvät arvot perustuvat markkina-arvoihin tai tulevien kassavirtojen nykyarvoihin.

TOK-KONSERNIN TUNNUSLUVUT 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Liikevaihto milj. euroa	271,2	298,1	340,4	409,0	459,7
Liikeylijäämä					
- milj. euroa	9,1	12,3	13,1	14,5	11,8
- %:a liikevaihdosta	3,3	4,1	3,8	3,6	2,6
Ylijäämä ennen satunnaiseriä, varauksia ja veroja					
- milj. euroa	9,5	12,9	13,4	13,9	9,3
- %:a liikevaihdosta	3,5	4,3	3,9	3,4	2,0
Oman pääoman tuotto-%	14,4	18,8	15,5	14,1	8,9
Sijoitetun pääoman tuotto-%	11,9	13,7	12,1	11,5	7,7
Omavaraisuusaste, %	39,5	39,8	39,0	40,3	34,0
Quick Ratio	0,78	0,76	0,62	0,45	0,62
Bruttoinvestoinnit käyttöomaisuuteen					
- milj. euroa	14,7	19,1	30,7	63,1	53,4
- %:a liikevaihdosta	5,4	6,4	9,0	15,4	11,6
Henkilöstön määrä kokoaikaiseksi muutettuna	935	1031	1122	1300	1363

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Oman pääoman tuotto-% =
$$\frac{\text{ylijäämä ennen satunnaisia eriä} - \text{tilikauden verot} \times 100}{\text{oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus, keskimäärin}}$$

Sijoitetun pääoman tuotto-% =
$$\frac{\text{ylijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{korko- ja muut rahoituskulut} \times 100}{\text{taseen loppusumma} - \text{korottomat velat, keskimäärin}}$$

Quick Ratio =
$$\text{rahoitusomaisuus} / (\text{lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{saadut ennakot})$$

Omavaraisuusaste-% =
$$\frac{\text{oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus} \times 100}{\text{taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}}$$

Bruttoinvestoinnit
käyttöomaisuuteen =
$$\text{käyttöomaisuusinvestoinneista suoritettu määrä}$$

Henkilöstön määrä
kokoaikaiseksi muutettuna =
$$\text{laskettu vuotuisten tehtyjen työtuntien perusteella käyttäen}$$

$$\text{kokoaikatyöntekijän vuosityöntymäärää 1725}$$

TOK-KONSERNI JA TURUN OSUUSKAUPPA

HALLITUKSEN EHDOTUS YLIJÄÄMÄN KÄYTTÄMISESTÄ

Turun Osuuskaupan hallitus ehdottaa, että osuuskunnan tilikauden ylijäämä

1 921 900,56 euroa käytetään seuraavasti:

- siirretään vararahastoon osuuskunnan sääntöjen mukaisesti 200 000 euroa
- maksetaan osuusmaksun korkona 31.12.2008 loppuun mennessä täyteen maksetuille osuusmaksuille 10 % eli á 10 euroa yhteensä 1 023 080 euroa
- ylijäämätilille jätetään 698 820,56 euroa.

Turussa 17. päivänä maaliskuuta 2009

Toimitusjohtaja

Matti Auralahti

Maija Junkola-Lehtonen

Pirjo Vuokko

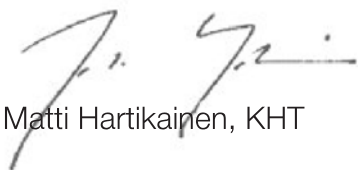

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Turussa 20. päivänä maaliskuuta 2009

Tilintarkastusotava Oy
KHT-yhteisö

Matti Hartikainen, KHT

TOK-KONSERNI JA TURUN OSUUSKAUPPA

HALLINTONEUVOSTON LAUSUNTO

Hallintoneuvosto on tänään tarkastanut hallituksen toimintakertomuksen vuodelta 2008, tutustunut siinä esitettyyn tilinpäätökseen ja hallituksen esitykseen ylijäämän käyttämisestä ja jättää ne edustajiston käsiteltäväksi ehdottaen, että tilinpäätös vahvistettaisiin ja että hallituksen esitys ylijäämän käyttämisestä hyväksyttäisiin.

Turussa 2. päivänä huhtikuuta 2009

Hallintoneuvoston puheenjohtaja

Rauno Saari

Hallintoneuvoston varapuheenjohtaja

TOK-KONSERNI JA TURUN OSUUSKAUPPA

KÄYTETYT KIRJANPITOKIRJAT 1.1. - 31.12.2008

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJAPITOKIRJOISTA JA TOSITELAJEISTA SEKÄ SÄILYTYSTAVOISTA

Pääkirja	Optisessa arkistossa
Päiväkirja	Optisessa arkistossa
Tilikohtaiset raportit	Optisessa arkistossa
Tulos- ja taselaskelma	Optisessa arkistossa
Tositelajikohtaiset päiväkirjat	Optisessa arkistossa

TOSITELAJIT:

Tositenumeroväli:

AA	Käyttöom.kirjaus	5000000	-	5000264
AB	Tasaukset	70300000	-	70300106
AF	Poistokirjaukset	5500000	-	5500038
DA	Asiakastosite	7000000	-	7000137
DG	Hyvitysmyyntilaskut	7300000	-	7300062
DR	Myyntilaskut	7100000	-	7100464
KZ	Ostoresk maksut	11600000	-	11605813
N2	Lahko	54200000	-	54200009
N3	AOP/jäsenhall.valv I	55000000	-	55000750
N6	Massi valv.laskut	55700000	-	55700062
NE	AOP/bonus valv.las t	51050000	-	51050012
NF	Mura-luottokT valv I	51100000	-	51100000
OF	OVT-ostolaskut alueo	37100000	-	37100050
OM	AOP/S-tilin valv.las	37600000	-	37600000
OS	AOP/jäsenh valvontal	41700000	-	41700467
OV	Tavaralaskut IP	42100000	-	42100001
OX	Kululaskut IP	42300000	-	42306464
OY	Salassa pid lask IP	42800000	-	42800000
OZ	Kom,ulk lask IP	42850000	-	42853506
RV	Sopimuslaskut	15000000	-	15000634
S2	Muistiotosit. muut 2	31960000	-	31960066
S4	Muistiotos. Acumen k	70000000	-	70000002
S5	Muistiotos. Muut 5	70010000	-	70010001
S9	Muistiotos.kons.kump	70290000	-	70290000
SA	Muistiotositteet	1	-	445
SK	Kassatosite	500000	-	500031
U5	Massi kpitotap	31980000	-	31980065
U7	James, kpitoviennit	33200000	-	33200020
UG	Palkat Fenixistä	30600000	-	30600038
UI	Kirj. rahoituksesta	78000000	-	78000080
UX	AOP Jäsenhall vien	31600000	-	31601123
UZ	Kirj. rah. purettavat	78000000	-	78000098
Z1	Haahtela, vuokralask	17000000	-	17002430
ZA	Sis.muistiotositteet	5000	-	5008
ZB	Autom kk kirjaukset	71000000	-	71000028
ZC	Jaksotukset	250000	-	250000
ZD	Jaksotukset purku	73070000	-	73070047
ZE	FINSTA-tiliote sis p	700000	-	702265
ZF	TITO-tiliote ulk p	1300000	-	1304072
ZJ	Viitesuoritukset	7700000	-	7701922
ZK	Luottotappiot	9500000	-	9500001
ZL	Muut laskut	15500000	-	15500535
ZO	Kpito tos peruutus	20000000	-	20000025
ZT	Myyntiresk tos per	21000000	-	21000039
ZY	ToistuvaisTos kirj	240000	-	240046

Turun Osuuskauppa

Y-tunnus 0142122-9

Kotipaikka Turku

Yliopistonkatu 31

20100 Turku

Puh. 010 764 4000

turun.osuuskauppa@sok.fi

www.s-kanava.fi

www.tok.fi